

Rapport om hantering av intäkter från överbelastning från den 1 januari 2023 till den 31 december 2023

Rapportering enligt elmarknadsförordningen

Enligt artikel 19 punkt 5 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el (elmarknadsförordningen) ska Energimarknadsinspektionen (Ei) årligen, senast den 1 mars, publicera en rapport som informerar om hur systemansvariga för överföringssystem (TSO) använt intäkter från överbelastning under föregående kalenderår.

Rapporten ska innehålla följande information:

- a) beloppet för de intäkter som uppburits för den tolv månadersperiod som slutar den 31 december föregående år,
- b) hur dessa intäkter har använts enligt punkt 2 i förordningen, inklusive de specifika projekt där intäkterna använts och det belopp som placerats på ett separat konto,
- c) det belopp som användes vid beräkningen av nättariffer,
- d) verifikation att det belopp som avses i led c överensstämmer med förordningen och den metod som utarbetats i enlighet med punkterna 3 och 4, samt på vilket sätt de prioriterade målen i artikel 19.2. uppfyllts, om vissa av flaskhalsintäkterna använts vid beräkningen av nättariffer.

Fortsatt högt inflöde under 2023

Ur ett historiskt perspektiv var inflödet av flaskhalsintäkter högt under stora delar av 2023, men sammantaget har intäkterna varit betydligt lägre än under 2022. Flaskhalsintäkter uppstår på grund av prisskillnader mellan norra och södra Sverige samt mellan Sverige och angränsande länder med vilka Sverige är elektriskt kopplat. Denna situation beror bland annat på begränsad

överföringskapacitet inom Sverige och till angränsande länder samt minskad elproduktion i södra Sverige.

Rapportering enligt krisinterventionsförordningen

Den 6 oktober 2022 antogs förordningen (EU) 2022/1854 om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna (krisinterventionsförordningen). Krisinterventionsförordningen reglerar bland annat att medlemsstaterna får använda överintäkter till följd av intäkter från överbelastning som härrör från tilldelning av kapacitet mellan elområden (flaskhalsintäkter) för att finansiera åtgärder till stöd för elslutkunder. Med överintäkter avses de flaskhalsintäkter som inte kan användas effektivt till att uppnå de prioriterade målen eller sänka tariffer i enlighet med artikel 19 i elmarknadsförordningen (artikel 2.20 krisinterventionsförordningen). Likt föregående år (2022), innehåller 2023 års rapportering därför även uppgifter om hur flaskhalsintäkter (överintäkter) har använts enligt artikel 9 i krisinterventionsförordningen, i enlighet med Acer:s uppdaterade rekommendation nr 01/2022 som publicerades den 20 december 2022, om de nationella tillsynsmyndigheternas aktiviteter och rapportering om användning av intäkter från överbelastning.

Inrapporterade flaskhalsintäkter totalt under 2023

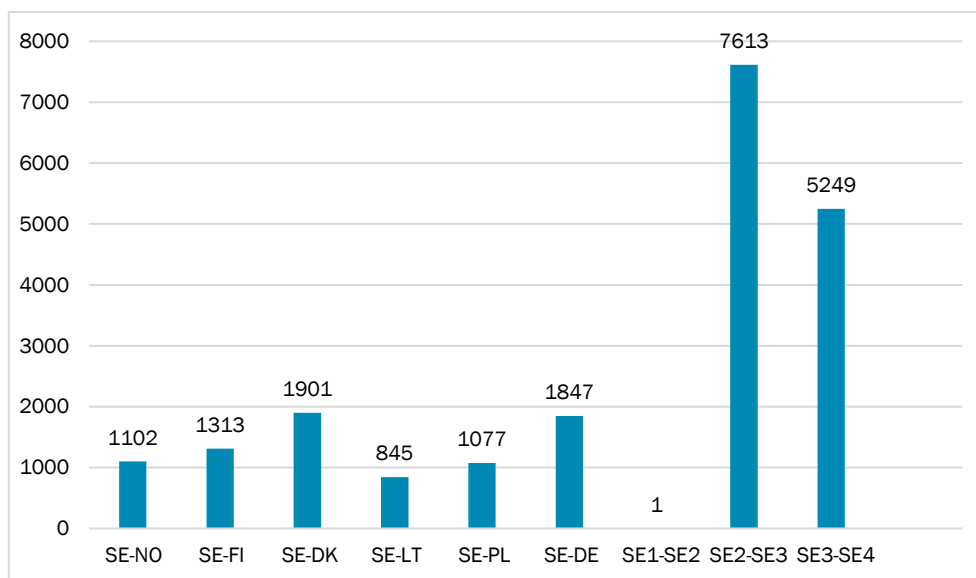
De samlade flaskhalsintäkterna under 2023 uppgick till 20 948 miljoner kronor, varav Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) stod för 19 101 miljoner kronor och Baltic Cable för 1 847 miljoner kronor. Följande TSO:er är berörda av hanteringen av överbelastning vid de enskilda gränserna:

Tabell 1. TSO:er som är berörda av hantering av överbelastningen och totala intäkter per gräns

Gräns	TSO på svensk sida	TSO på angränsande sida	Intäkter från överbelastning per gräns 2023 (mnkr)
SE-NO	Svenska kraftnät	Statnett SF (NO)	1 102
SE-FI	Svenska kraftnät	Fingrid Oyj (FI)	1 313
SE-DK	Svenska kraftnät	Energinet.dk (DK)	1 901
SE-LT	Svenska kraftnät	Litgrid (LT)	845
SE-PL	Svenska kraftnät	PSE-O (PL)	1 077
SE-DE	Baltic Cable AB	Baltic Cable AB (SE)	1 847
SE1-SE2-SE3-SE4	Svenska kraftnät	Svenska Kraftnät	12 863

Hur intäkterna fördelar sig vid de svenska gränserna (NO, FI, DK, LT, PL, DE) och mellan de fyra svenska interna elområdesgränserna framgår av följande figur:

Figur 1. Svenska kraftnät och Baltic Cables intäkter från överbelastning 2023 (mnr)

Ur ett historiskt perspektiv är flaskhalsintäkterna stora, men jämfört med förra årets siffra på nära 73 miljarder kr har intäkterna minskat markant. Den stora skillnaden förklaras främst av betydligt mindre prisskillnader mellan de fyra svenska elområdena, där den största skillnaden finns i flaskhalsintäkter från gränssnittet mellan elområde 2 och 3. Flaskhalsintäkterna har minskat från samtliga gränser, det vill säga prisskillnaderna mellan Sverige och omvärlden har varit mindre under 2023 än under 2022.

Prioriterade mål och användning av flaskhalsintäkter

I enlighet med artikel 19 punkt 2 i elmarknadsförordningen ska följande mål prioriteras med avseende på tilldelning av inkomster från kapacitet mellan elområden (flaskhalsintäkter).

- garantier för att den tilldelade kapaciteten faktiskt är tillgänglig, inbegripet kompensation för garanterad kapacitet, eller
- optimering av användningen av kapacitet mellan elområden för att bibehålla eller öka överföringskapaciteten, i tillämpliga fall genom samordnade korrigerande åtgärder, eller täckning av kostnader för nätinvesteringar i syfte att minska begränsningen i sammanlänknings.

Om de prioriterade mål som anges i artikel 19 punkt 2 uppfyllts i tillräcklig grad, får intäkterna användas som en inkomst som ska beaktas av tillsynsmyndigheterna när dessa godkänner metoderna för beräkning av nättariffer eller fastställande av nättariffer, eller båda. Övriga intäkter ska placeras på ett separat internkonto tills dess att de kan användas för de ändamål som avses i artikel 19 punkt 2.

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät har rapporterat att de sammanlagt fått in 19,1 miljarder kronor i flaskhalsintäkter under 2023. Det tillgängliga beloppet flaskhalsintäkter från tidigare år uppgick i början av 2023 till 65,8 miljarder kronor och Svenska kraftnät har under 2023 använt 3,8 miljarder kronor för åtgärder inom ramen för de prioriterade målen, 5,9 miljarder kronor för tariffreduktion, samt 26,8 miljarder kronor för elstöd och förbrukningsreduktion. Det innebär att det tillgängliga flaskhalsintäktsbeloppet i slutet av 2023 uppgick till 48,4 miljarder kronor. I nedanstående tabell redovisas hur Svenska kraftnät har använt flaskhalsintäkter under 2023.

Tabell 2. Svenska Kraftnäts användning av flaskhalsintäkter år 2023

	Belopp (mnkr)
Summa flaskhalsintäkter från tidigare år	65 833
Totala flaskhalsintäkter år 2023	19 101
Summa flaskhalsintäkter totalt	84 934
Belopp använt för elstöd och förbrukningsreduktion	26 752 ¹
Belopp använt till att uppnå de prioriterade målen art 19.2	3 827
- varav belopp använt för mothandel	74 ²
Belopp använt vid tariffkalkylering	5 909
Belopp placerat på separat internkonto	48 446

¹ Belopp använt till åtgärder i enlighet med art 9 krisinterventionsförordningen.

² Belopp inkluderat i det belopp som använts för att uppnå de prioriterade målen enligt artikel 19.2 i elmarknadsförordningen

Att Svenska kraftnät har möjlighet att använda flaskhalsintäkter för elstöd fastställs i krisinterventionsförordningen¹. Ei har tidigare fattat beslut om att användningen av flaskhalsintäkter avseende 2022 får avse elstöd i enlighet med krisinterventionsförordningen till en summa om högst 55,6 miljarder kronor inklusive administrativa kostnader.² Svenska kraftnät har tidigare uppgett att cirka

¹ Europeiska unionens råd förordningen (EU) 2022/1854 om en krisintervention.

² Ei:s beslut den 16 november 2022 i ärende 2022–102955, den 15 december 2022 i ärende 2022-103331, den 11 januari 2023 i ärende 2023–100044 samt den 2 februari 2023 i ärende 2023–100467.

17,0 miljarder kronor (en periodisering av ett uppskattat belopp) av de inkomna flaskhalsintäkterna 2022 har använts för utbetalning av elstöd till hushållskonsumenter i elområde 3 och 4 för perioden 1 oktober 2021 till och med 30 september 2022. Elstödet till näringsidkare och juridiska personer i elområde 3 och 4 för perioden 1 oktober 2021 till och med 30 september 2022, samt elstödet till hushållskonsumenter avseende perioden 1 november till och med 31 december 2022 beslutades i början av 2023, vilket innebär att Svenska kraftnät inte hade möjlighet att använda något belopp för dessa stöd under 2022. För 2023 uppger Svenska kraftnät att ett belopp på knappt 26,8 miljarder kronor har använts för elstöd och förbrukningsreduktion.

Svenska kraftnät uppger att cirka 5,9 miljarder kronor användes vid beräkning av transmissionsnätstariffen under 2023. Det är en väsentlig ökning jämfört med beloppet om drygt 2,5 miljarder kronor som vid förhandsrapporteringen angavs skulle användas för beräkning av tariffen.

För att få använda flaskhalsintäkter vid fastställandet av transmissionsnätstariffen krävs enligt elmarknadsförordningen att de prioriterade målen i artikel 19.2 uppfyllts i tillräcklig grad. Det vill säga att den tilldelade kapaciteten gjorts tillgänglig för marknaden samt att överföringskapaciteten optimerats genom nätinvesteringar i syfte att minska begränsningen i sammanlänkningarna.

Mothandel

En viktig systemåtgärd som används för att kunna garantera såväl redan tilldelad kapacitet, som för att kunna tilldela mera kapacitet till marknaden är mothandel. I fråga om kostnaden för mothandel har Svenska kraftnät uppgett följande:

På senare tid har nya strukturella begränsningar uppkommit till följd av de snabba förändringar som sker i det nordiska kraftsystemet. Två reaktorer (1 780 MW) i södra Sverige, Ringhals, togs ur drift 2020 respektive 2021 samtidigt som NordLink (1 400 MW) mellan Norge och Tyskland togs i drift. Det svenska nätet är uppbyggt för att hantera stora nord-sydliga flöden och är inte lika bra anpassat för de nya frekventa och ganska stora öst-västliga flödena, vilka utmanar Svenska kraftnäts möjligheter att upprätthålla 70-procentregeln³.

Svenska kraftnät har uppgett att de nyttjar de resurser som finns tillgängliga på balansmarknaderna för mothandel och omdirigering och att dessa nyttjas för att kunna tilldela 70 procent av den maximala driftsäkra kapaciteten. Svenska kraftnät

³ Se artikel 16.8 elmarknadsförordningen.

framhåller dock att det råder brist på mothandelsresurser i elområde 4 och relevanta delar av elområde 3, både i fråga om volym och uthållighet. Det är vidare begränsat med andra resurser i dessa områden som Svenska kraftnät kan upphandla, som inte redan är aktiva på spot-eller balansmarknaderna.

Svenska kraftnät uppger att man, för att bättre kunna hantera de nya flödena, har utrett flera sätt att förbättra situationen och vidtagit flera åtgärder för att kunna öka tilldelad driftsäker handelskapacitet. Åtgärderna omfattar traditionell utbyggnad och nätförstärkning, undersökningar av alternativa metoder och teknologier samt marknadsåtgärder. Som har nämnts i tidigare efterhandsrapportering infördes i mars 2022 summaallokering av elområdena SE3, DK1 och NO1, vilket har möjliggjort att Svenska kraftnät kunnat tilldela högre driftsäker kapacitet vid öst-västliga flöden.

Under december 2022 upphandlades även tre långsamma produktionsanläggningar (Rya kraftvärmeverk, Heleneholm och några anläggningar från Tekniska verken i Linköping) om totalt 390 MW i elområde 3 och elområde 4 i syfte att nyttja dem för mothandel och omdirigering. Dessa kontraherades för perioden december 2022 till mars/april 2023 med möjlighet till förlängning. Under våren 2023 förlängde Svenska kraftnät avtalet för Rya kraftvärmeverk, först till och med maj och därefter över sommaren då Svenska kraftnät bedömde att risken för att inte kunna möta 70-procentsregeln var förhöjd till följd av kärnkraftsrevisioner. I sammanhanget vill Svenska kraftnät lyfta fram det nationella gasreduktionskrav om 15 procent, som har funnits under åren 2022–2023 och som även gäller för 2024. Reduktionskravet begränsar hur Svenska kraftnät kan använda anläggningar som primärt drivs av gas. De upphandlade resurserna möjliggjorde en ökad överföringskapacitet mellan elområde 2 och elområde 3 med i genomsnitt 80–160 MW under perioden december 2022 till april 2023 och 100 MW mellan maj 2023 och september 2023.

Efter sommaren 2023 genomfördes en marknadsdialog som följdes av ytterligare en upphandling av resurser för mothandel samt omdirigering med intentionen att ingå längre avtal med såväl förbruknings- som produktionsresurser. Upphandlingen resulterade i avtal med Rya kraftvärmeverk samt värmepumpar, Karlshamnsverket samt Gästads Gaskombianläggning och Kraftvärmeverket P2G3 hos Tekniska verken i Linköping, med start under december 2023. Den totala tillgängliga upphandlade volymen varierar under året mellan 350–510 MW och beror bland annat av leverantörens egen värmelast och kylmöjligheter. Avtalen sträcker sig fram till 2026 med möjlighet till förlängning.

Sammantaget uppger Svenska kraftnät att de under 2023 har ökat mothandeln jämfört med tidigare år och att det i genomsnitt har tilldelats högre kapaciteter under vintermånaderna (november till februari) 2023 (7001 MW), än under samma period under de tre senast föregående åren, 2020 (6605 MW), 2021 (6497 MW) och 2022 (6783 MW).

Nätinvesteringar

Inför 2023 avsåg Svenska kraftnät att finansiera fyra projekt med flaskhalsintäkter under året. En förväntad kostnad för dessa uppskattades till ca 1,5 miljarder kronor. I efterhandsrapporteringen listar Svenska kraftnät ett tjugotal⁴ projekt där flaskhalsintäkter används för finansiering. Det totala beloppet flaskhalsintäkter som användes för nätinvesteringar under 2023 uppgick till 2,7 miljarder kronor.

Svenska kraftnät uppger att de avser öka nätinvesteringarna väsentligt under kommande år. Under perioden 2024–2026 planeras investeringarna årligen uppgå till 7,8–13,6 miljarder, inkluderat investeringar som inte bekostas av flaskhalsintäkter.⁵ Prognosen är att investeringarna kommer att fortsätta att öka bortom denna period. I den fleråriga uppskattningen för framtida nätinvesteringar för perioden 2024–2030 uppskattar Svenska kraftnät att mellan en till fjorton miljarder kronor årligen kommer att bekostas av flaskhalsintäkter.

Förutom att investera i nya projekt uppger Svenska kraftnät att det också görs satsningar för att åstadkomma bättre nätutnyttjande i särskilt hårt belastade elområden. År 2024 förväntas "flow based"-metoden för beräkning av tillgänglig kapacitet införas. Utrustningen som förnyas förväntas också vara mer effektiv och Svenska kraftnät förväntar sig att digitaliseringen av kommunikation, kontroll och styrning kommer ge ett bättre nätutnyttjande. Svenska kraftnät förutsätter att inflödet av flaskhalsintäkter kommer fortsätta vara högt kommande år.

Under 2023 (med eventuell förlängning till 2024) genomförde Svenska kraftnät ett pilotprojekt där stöd till den finansiella marknadens funktion ges genom att Svenska kraftnät erbjuder säkringsmöjligheter genom auktionering av EPAD-kontrakt. Målsättningen med projektet är att öka likviditeten i EPAD-handeln i de svenska prisområdena och på så sätt underlätta för marknadens aktörer att hantera de stora prisskillnaderna inom Sverige.

⁴ Bland det tjugotal projekt finns de fyra projekt som Svenska kraftnät rapporterat in som planerade investeringsprojekt vid förhandsrapporteringen.

⁵ Siffran avser totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar, enligt Budgetpropositionen för 2024, Prop. 2023/24:1 UO21.

Svenska kraftnät anser sig ha uppfyllt de prioriterade målen 2023

I förhandsrapporteringen inför 2023 lämnade Svenska kraftnät en prognos för perioden 2024–2028 avseende kostnader för färdigställda nätinvesteringsprojekt som kommer att tas i drift under perioden och bekostas av flaskhalsintäkter.⁶ Enligt Svenska kraftnät uppgår dessa investeringar till en kostnad om drygt 23 miljarder kronor. Med hänvisning till avsnitt 3 i Acer:s rekommendation nr 01/2022 om tillsynsmyndigheternas aktiviteter och rapportering av användningen av flaskhalsintäkter⁷ framhåller Svenska kraftnät att det tillgängliga beloppet flaskhalsintäkter är större än summan av de prognostiserade kostnaderna för nätinvesteringar under perioden 2024–2028 och drar därför slutsatsen att de uppfyller de prioriterade målen i artikel 19.2. Svenska kraftnät uppger även att användningen av flaskhalsintäkter för att reducera transmissionsnätstariffen under 2023 inte har förhindrat dem att möta de prioriterade målen i artikel 19.

Ei:s bedömning av hur Svenska kraftnät har uppfyllt de prioriterade målen 2023

Svenska kraftnät har redovisat åtgärder för att garantera att den tilldelade kapaciteten faktiskt varit tillgänglig under 2023. Affärsverket har vidare redogjort för omfattande investeringsplaner fram till 2030 och enligt inrapporterade uppgifter finns flaskhalsintäkter för att täcka dessa. Med anledning av det stora överskottet av flaskhalsintäkter bedömer Ei att tariffsänkningen inte begränsat Svenska kraftnäts möjligheter att genomföra mothandel eller investera. Med hänsyn både till Svenska kraftnäts åtgärder och omfattningen av flaskhalsintäkterna under 2023, anser Ei att de prioriterade målen är uppfyllda.

Baltic Cable

Baltic Cable är en så kallad single interconnector som förbinder elområde 4 och Tyskland. Enligt bolagets rapportering till Ei uppgick Baltic Cables flaskhalsintäkter för 2023 till 1 847 miljoner kronor. Baltic Cable har lämnat information om att cirka 169 miljoner kronor har använts till kostnader i samband med driftsäkerhetsåtgärder och pågående investeringar eller kapitalutgifter för förnyelse, ersättning och förstärkning av befintliga och/eller nya tillgångar. Enligt Baltic Cables rapportering till Ei har intäkterna även använts till övriga kostnader till följd av nätinvesteringar, som till exempel underhålls- och driftkostnader.

⁶ Svenska kraftnät utnyttjar inte intäkter från överbelastning årsvis för kommande projekt utan nyttjar hela investeringsbeloppet vid driftsättningen som ett investeringsbidrag.

⁷ Jfr avsnitt 3, *Criterion of assessment of adequate fulfilment of Priority Objectives*, i Recommendation No 01/2022 of the European Union Agency for the cooperation of Energy Regulators of 20 December 2022 on NRAs' activities and reporting on the use of congestion income.

Baltic Cable hänvisar även till pågående domstolsprocesser av reglering och beslut som involverar Ei och den tyska tillsynsmyndigheten, BNetzA. Dessa pågående processer berör Baltic Cables rapportering av flaskhalsintäkter och är en förutsättning för att bolaget ska kunna fastställa delar av rapporteringen gällande användningen av intäkterna. Baltic Cable har i sin roll som single interconnector inte några kunder och fastställer därför inte några tariffer. Baltic Cable kan därmed inte använda flaskhalsintäkter för att sänka tariffer.

Detta beslut har fattats av enhetschefen Daniel Waluszewski. Vid den slutliga handläggningen deltog även analytikern Frida Berggren, föredragande.

Beslutet har fattats digitalt och saknar därför underskrifter.

Daniel Waluszewski

Frida Berggren

Beslutet publiceras i e-diariet som nås via Ei:s webbplats.